

KİTAP İNCELEMESİ

Metaphors & Analogies: Power Tools for Teaching Any Subject Rick Wormeli

Araş. Gör. Mehmet FIRAT
Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi
Uzaktan Öğretim Bölümü
e-mail: mfirat@anadolu.edu.tr

Bu çalışmada Rick Wormeli'nin 2009 yılında Stenhouse Publishers tarafından yayınlanan kitabı incelenmiştir. *Metaphors & Analogies: Power Tools for Teaching Any Subject* adlı kitap 10 bölüm ve 184 sayfadan oluşmaktadır. Kapak sayfasından sonra kitabın ilk cümlesinde yazar “*Öğretimi geliştirmek için anlamlı metaforlar arayan öğretmenler için, var olan metaforlar artık hizmet etmiyorsa yenilerini oluşturun ve başkalarının da bunu yapması için ilham kaynağı olun*” ifadesiyle daha ilk sayfada kitabın öğretmenler için önemine dikkat çekmiştir. Kitap bölümlerine geçmeden önce bir teşekkür metni verilmiştir. Daha sonra kitap bölümlerine Daniel Pink, Eugene F. Provenzo Jr. ve Mary McCarthy'den alıntı yapılarak başlanmıştır.

Kitabın her bölümünde ilköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin gerçek hayatta karşılaştıkları çok sayıda örnek verilerek konuların daha anlaşılır olması sağlanmaya çalışılmıştır. Kitabın 10. Bölümünden sonra *Ekler, Ek Kaynaklar, Kaynakça ve İndeks* bölümleri gelmektedir. Ekler bölümü *Metafor Terimleri ve Araçları* ve *Sınıfta: Öğretmenlerden Yaratıcı Metafor Örnekleri* olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır. *Ek Kaynaklar* bölümünde yararlanılabilecek 7 farklı kaynak verilmiştir. Kaynakça bölümünde ise kitapta atıfta bulunulan 52 farklı kaynağa yer verilmiştir.

Kitabın *Dalgalanmalar ve Denklemleri yaratan Olaylar Dengelerdir: Metaforlar Her Yerde* adlı birinci bölümünde yazar, öğretmenlerin yaşadığı bazı deneyimlerden örnekler vererek metafor ve analogilerin hemen her konuda öğretim amaçlı kullanılabileceğini vurgulamıştır. Bu bölümde metafor ve analogilerin özellikle anlatılan konunun bütüncül olarak anlaşılması durumunda öğrenci ihtiyacına uygun olarak kullanılabileceği tartışılmıştır. Öğretmenlerin ders tasarımlarında metafor ve analogileri dikkat edilmesi gereken başlıca bileşenler olarak görmeleri gerektiği belirtilmiştir. Kitabın birinci bölümü *Metaforlarla Kararlı Öğretim, Sadece Dil Derslerinde Değil ve Tanımlar* alt bölümlerinden oluşmaktadır. *Tanımlar* başlığı altında metaforun farklı yazarlarca yapılmış tanımlamaları incelenmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde öğretmenlerin gerçek deneyimlerinden ve sınıfta kullanılabilecek çok sayıda metafor örneğinden yararlanılmıştır. *Aşinalık Memnuniyeti Doğurur* bölümü *Metaforik Alan Çalışması, Metafor Kalitesinin Değerlendirilmesi, Temel Yapı Taşları, Hazine Avı, Öğrencileri Metafor İncelemeye Sevk etmek, Metaforlarla ve Metaforlarsız* alt başlıklarıyla verilmiştir. Bu bölümde Sayfa 12'de bir metafor kalite ölçeği verilmiştir. Genel olarak bu bölümde görsel ve fiziksel metaforların nasıl öğretileceği, özel öğrenci grupları için etkili metafor seçiminin nasıl yapılacağı üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte kullanılan metaforların öğrenciler tarafından anlaşılması için ön bilgilerin nasıl oluşturulabileceği veya kullanılabileceği tartışılmıştır.

Kitabın *Arşimed'in Metaforik Mirası: İş için Doğru Araçlar* adlı üçüncü bölümünde Yunan mucit, astronom, fizikçi ve matematikçi Arşimed'in “*Bana bir dayanak noktası gösterin,*

Dünyayı yerinden oynatayım” ilkesinden yola çıkarak metaforların farklı alanlara uygulanabileceğini savunulmuştur. Bu düşünce paralelinde doğru araçlar verildiğinde öğrencilerin metaforik düşünmeyi etkili bir şekilde oluşturup, uygulayıp genişletebileceği savunulmuştur. Ayrıca sadece öğrenciler için değil öğretmenler için de aynı durumun söz konusu olduğu ve istenildiğinde farklı içeriklerin öğretilmesi için metaforik düşünmenin işe koşulabileceği vurgulanmıştır.

Öğrencilerimizin Ayakkabılarıyla Dolaşmak ve Bazen Ayakkabıları Kendimiz Yapmak adlı beşinci bölümde yazar öğretmenlerin bazen kendilerini öğrencilerin yerine koyup düşünmeleri gerektiğini ve böylece öğrencilerin hangi konuda neye ihtiyaç duyduklarının daha net anlaşılabilceğini tartışmıştır. Bununla birlikte öğrenci ile empati kuran öğretmen kullandığı metaforlar için öğrencilerin ihtiyaç duyduğu ön bilgileri fark edebilecektir. Sayfa 44’te *Anlamlı Metafor Üretimi İçin Kullanılabilecek Öğrenci Demografik Özellikleri Anketi* verilmiştir. Öğretmenler bu ankettten yararlanarak özel öğrenci grupları için uygun metaforlar üretebilirler. Kitabın beşinci bölümünde ise yazar İngilizce dil sınıflarında hangi metaforların nasıl kullanılabileceğini örneklerle ayrıntılı olarak açıklamıştır.

Kitabın *Harekette Metafor: Anlamın Fiziği* adlı altıncı bölümünde yazar oldukça iddialı bir tez ortaya koymaktadır. Buna göre “*İlköğretim sınıflarında öğrenci öğrenmesini keskinleştiren fiziksel bir karşılaştırma yapılamayacak kadar sembolik veya somut hiçbir şey yoktur*”. Bu görüşü desteklemek üzere yazar metaforların temel fiziksel deneyimlerimize dayandığını tartışmıştır. Bununla birlikte metafor ve analogiler odağında insan bilşi ve hareketleri biyoloji ve fizik alanlarından yararlanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde öğretmen ve öğrenciler için içeriği destekleyen çeşitli örnekler verilmiştir.

Kitabın *Görmek İnanmaktır: Görsel Metaforlar Yaratmak* adlı yedinci bölümünde sembolik algılama kavramıyla metaforların evrensel algısal gücüne vurgu yapılarak sanatın hemen her alanında metafor ve analogilerden yararlandığı erken dönem sanat eserleri olan petroglif ve hiyeroglifler örnek verilmiştir. Bölümde günlük hayatta kullanılan en ayrıntılı konuya ilişkin olana kadar çoğu sembol ve işaretlerin metafor ve analogilere dayandığı tartışılmıştır. Bu nedenle öğretmenlerin derslerinde uygun sembol ve işaretlerden etkili bir şekilde faydalanabilecekleri örneklerle anlatılmıştır. Bu bölümde dijital metaforlar olan grafik düzenleyicilerinden yararlanılarak zihin haritalar, kümeler, Venn şemalarının, pasta grafiklerinin, piramitler, matrisler, akış şemaları gibi enformasyon düzenleyici tekniklerin sınıflarda kullanılabileceği belirtilmiştir. Bölüm çok sayıda görsel örnekle desteklenmiştir.

Kitabın *Kuluçka Aşaması: Yeni Metaforlar ve Analogiler Tarama* adlı sekizinci bölümünde öğretim ve öğrenme için metaforik düşünmenin öne çıkarılması stratejileri üzerine odaklanmıştır. Profesyonel metafor üretimi öğretmenlerin uzmanlık alanı olmadığından mükemmel metaforlar üretmelerinin beklenemeyeceği belirtilmiştir. Ancak profesyonelliğin deneyimlerden oluştuğu da belirtilerek önemli olanın öğrenci öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde iyi metafor üretimi için çaba gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunun için de öğrencilerden yardım alınabileceği belirtilmiştir. Öğrencilerle birlikte gerçekleştirilebilecek metafor üretim süreçleri çok sayıda örnek pekiştirmeye çalışılmıştır. Bölümde ayrıca analogi, benzerlik ve mastar eki ile kurulan karşılaştırmalar arasındaki farklar tartışılmıştır.

Metaforlar ve Analogiler kitabının *Metaforik Karbiratörü Temizlemek: Öğrencilere Metaforlar Çözüldüğünde Ne Yapacaklarını Öğretme* adlı dokuzuncu bölümünde metaforların sınırlılıkları tartışılmıştır. Bu bölümde öğrencilerin bazen metaforların tam

uyarlanabildiklerine fazla inandıkları ve bu nedenle metaforların eksiklikleri ve sınırlılıklarını göz ardı edip çarpıklık düzeyinde paralellikler kurabilecekleri öğrencilerden alıntılar yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bilim kurgu ve Fantastik filmler izlerken gerçekçiliğimizi askıya aldığımız gibi çocukların da metafor kurarken metaforun uyarlanabilirliğini abartabileceklerine dikkat çekilmiştir. Benzer şekilde dijital metaforlar olan grafik düzenleyici araçlarla yapılan enformasyon düzenleyici teknikler de bazı hata ve manipülasyonlara neden olabileceği görsel örneklerle açıklanmıştır.

Dokuzuncu bölümde açıklanan metaforların sınırlılıkları nedeniyle dikkat edilmesi gereken noktalar kitabın *Uyumlu ve Uyumsuz Sesleri Dinleme: Mevcut Eğitim Metaforlarının Ötesi* adlı 10. bölümünde açıklanmıştır. Bu bölümün başında 30 yılını öğretmenlikte geçiren Debbie Silver'ın hikayesi anlatılarak mevcut eğitim metaforlarının günün koşullarına göre tekrar gözden geçirilmesi, dönüştürülmesi veya yenileriyle değiştirilmesi gerektiği açıklanmaya çalışılmıştır. Yazara göre bazı metaforlar toplumlarda o kadar derinden yer edinir ki bu metaforların sorgulanması insanın aklına bile gelmez. Örneğin: “Neden öğrencileri sınıflara ayırırız?”, “Neden öğrencileri mezun ederiz, her seferinde amaca ulaşılmış mıdır?”, “Sınıflar öğrencilere göre mi yoksa öğretmenlere göre mi düzenlenir?”. Bu bölümde ayrıca sayfa 138’de öğretmenlerin kullanabileceği *öğretim için yaygın metafor yapıları* tablo halinde verilmiştir.

Kitabın genelinde Wormeli, metafor ve analogilerin sadece dil derslerinde kullanılan yapısal dil bileşenleri olmadıklarını vurgulayarak bu yapıların hemen her öğrenme alanında ve eğitim seviyesinde etkileyici sonuçlar veren güçlü araçlar olduklarını vurgulamıştır. Bu bakış açısını desteklemek için de metaforların bazı kritik özelliklerine dikkat çekmiştir. Buna göre metaforlar öğrencilere dil ile görüntü arasında, ön bilgi ile yabancı kavramlar arasında ve nihayet somut olan ile soyut olan arasında nasıl ilişki kurulacağını gösterir. Bu özelliklerden yaygın olarak faydalanmak için öğretmenlerin metafor ve analogileri özel amaçlar için stratejik bir şekilde kullanmaları gerektiği ayrıntılı örneklerle verilmiştir. Böylece öğrencilerin keşfetme, yaratma ve etkili karşılaştırmalar yapmalarına yardımcı olunabileceği savunulmuştur.

Bu kitabın her bölümünde öğretmen ve öğrencilerin gerçek deneyimlerine yer verilerek çok sayıda örnek olay ortaya konmuştur. Bununla birlikte hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin kullanabilecekleri pratik metafor ve analogi örnekleri verilmiştir. Kitapta yazarın da sıklıkla vurguladığı gibi öğretmenler başarılı sınıflar oluşturmak için verilen örnekleri gerçek hayatta etkili bir şekilde kullanabilirler. Bu da pratik anlamda kitabın hem öğretmenler hem de öğrenciler için önemli bir başvuru kaynağı olabileceğini göstermektedir. Özellikle ilköğretim düzeyinde kullanılacak metaforik düşünme teknikleri ve örnekleri sayesinde bu kaynak öğretmenlerin sınıflarındaki etkinlikleri zenginleştirmek için sıklıkla başvurabilecekleri bir başvuru kaynak olarak tavsiye edilebilir.

Kaynak: Wormeli, R. (2009). *Metaphors & Analogies: Power Tools for Teaching Any Subject*. Stenhouse Publishers. Portland, Maine, U.S. 184 184 pp/paper.